

ELS VELATORIS I MISSES DE DIFUNTS A VILALBA DELS ARCS

Joan Serrat

Fins fa cinquanta anys, les misses de difunts que es celebraven a la parròquia de Vilalba tenien unes característiques pròpies, més aviat locals. Els velatoris eren més generalitzats a la comarca.

Al llarg del dia i la nit en que el difunt permaneixia a casa, els familiars, amics i veïns s'anaven turnant per vetllar-lo i fer companyia a la família. Es resava el Rosari diverses vegades al llarg del velatori. Cada dues hores, més o menys, en relació a la quantitat de gent que anava venint, la família obsequiava als presents amb certes coques fetes a casa i amb xocolata; i al darrera, alguna beguda, quasi sempre vi vell o vi ranci.

La gent del velatori s'anaven rellevant, encara que n'hi havien que s'hi passaven tota la nit resant i ajudant a la família.

A l'hora de l'enterrament, la gent acudia a casa del difunt per acompanyar-lo. Hi havia una dona —«la Fossera»— que, a més d'arreglar i vestir al difunt, es cuidava de tot el referent a les misses i a l'enterrament. Ella buscava sis homes o més per portar la tagut a mans a l'església i al cementiri. Aquests portadors els buscava entre els amics del difunt o de la família, procurant que fossin joves, amb força.

La comitiva que sortia de la casa del difunt es feia baix un ordre. Era encapçalada per un escolà portador de la creu alçada; als seus costats, dos escolans amb ciri, revestits tots. Al darrera d'ells, el capellà o capellans, en diferent nombre, segons la categoria de l'enterrament. Després del clero anaven els portants de la tagut, i seguidament, en ordre de prelatió, els familiars més allegats al difunt, els parents a la segona fila; seguien els amics, i llavors la gent en general.

La comitiva de l'enterrament es posava en marxa després de resar o cantar unes absoltes a l'entrada de la casa, si aquesta ho permetia; o bé al carrer, davant de casa. Anant pels carrers,

seguien cantant absoltes, fins arribar al portal del Bassot, portal que tancava la muralla per l'Est, que ja dóna al camp, cara al cementiri. Allí, després de cantar la darrera absolta, feien la benedicció del difunt. El capellà, o capellans, donaven el condol a la família, i després, amb els escolans marxaven a l'església. La gent de la comitiva, allí al Portal, donaven el condol als familiars del difunt i anaven marxant cap a les respectives cases. Els més allegats a la família acompanyaven al cementiri als portants de la tagut i els ajudaven, si convenia, per l'empinada costa amunt que mena al cementiri, situat al cim de la lloma de la Capella dels Dolors. Els demés que no havien donat el condol al Portal del Bassot, acompanyaven als del cap de dol a casa, i allí, després de conversar una estona comentant les vicissituds de la vida i obres del que acabaven d'enterrar, donaven el condol als familiars i cada un marxava a casa seva.

Cal fer notar que les dones no anaven a l'enterrament. Desde la casa del difunt, acompanyant al cap de dol femení, anaven directament a l'església. Quan retornaven els capellans a l'església, llavors aquests donaven el condol a les dones. Seguidament ho feien totes les demés. Sols els homes acompanyaven al difunt i el despedien al Portal del Bassot.

A l'endemà de l'enterrament es celebraven les misses de Difunts en sufragi de l'ànima de l'enterrat el dia abans. Altra vegada acudia gent a casa de l'enterrat i es formava la comitiva per anar a l'església: davant, els familiars; darrera d'ells, els que hi tenien algun parentesc, després, els amics, i finalment, la restant de la gent. En el mateix ordre es col·locaven al temple, començant pel primer banc. Les dones seguien el mateix ordre, sentant-se als bancs de la dreta, segons es mira a l'altar; i els homes, a l'esquerra. Al mig de la nau hi havia el catafalc endrapat de color negre, amb vora-viu blanc, amb quatre grans candelers al seu voltant que aguantaven

atxes enceses.

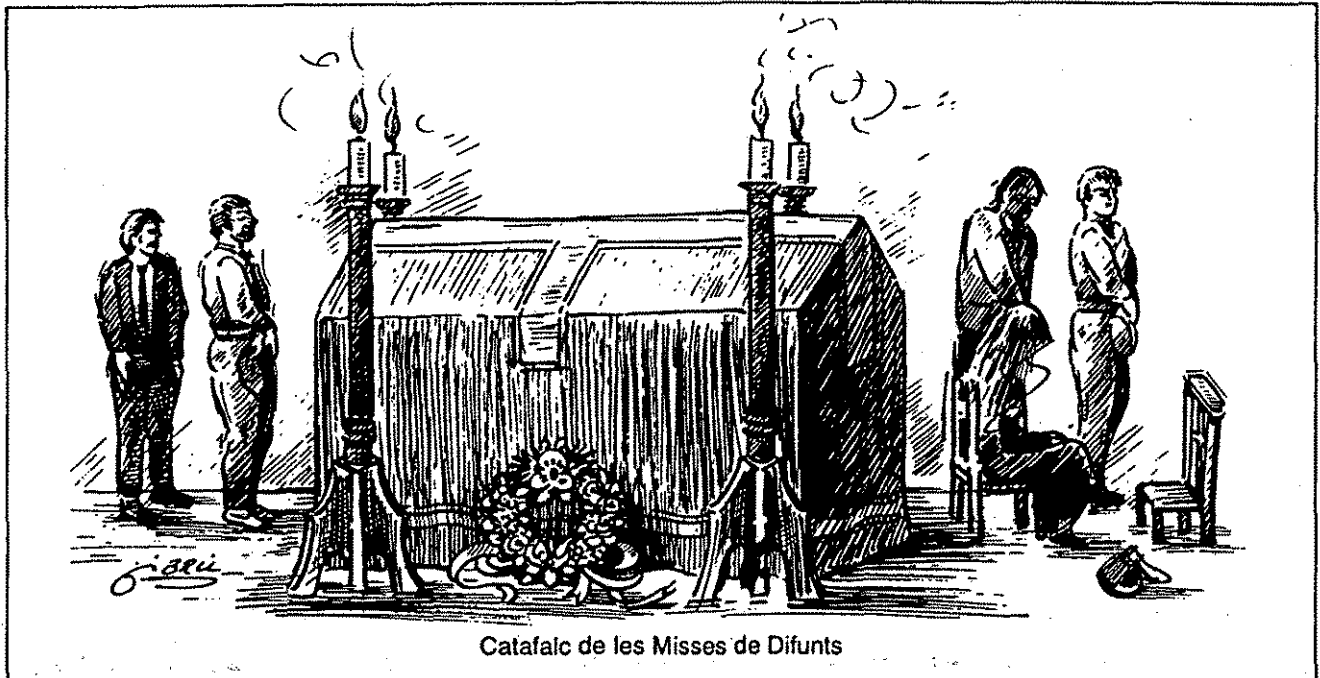
Quan arribava l'Ofertori de la missa, la «fossera» donava al que es sentava a l'extrem de cada banc tantes guixes com homes seien en el banc. Els fidels recollien una guixa cada un, i poc després les anaven a deixar a la safata que sostenia un sacerdot al peu de l'altar. A la part de les dones, també la «fossera» els hi donava les guixes, però era un escolà el que passava a recollir-les amb una safata.

Després de l'Ofertori, la fossera donava a cada assistent a la missa un cèntim. Abans de la

del 1940 es feia.

Si la missa de Difunts era cantada, els cantors eren obsequiats per la família del difunt al mateix cor de l'església, amb pastissos casolans i vi ranci que la fossera els hi portava dintre d'un cistell, cobert aquest amb una tela blanca, cistell que deixava a un raconet del cor abans de la missa. Els cantors es turnaven en els cants i en el menjar i veure.

Ja s'han perdut aquestes costums, però estan en la memòria de molts dels que viuen. Em sembla recordar que la darrera vegada que

Catafalco de les Misses de Difunts

Consagració, un escolanet passava a recollir els cèntims amb la safata. A les dones, en lloc de cèntims, els hi donaven una candeleta, la qual encenien abans de la Consagració. Passada aquesta part de la missa, continuaven encenes les candeles que aguantaven les dones, fins després de la comunió, moment en que les apagaven i les portaven elles mateix al peu de l'altar i dipositar-les dintre d'una galledeta amb el blé cara terra.

Al final de la missa, la fossera comptava els cèntims recollits i també les candeletes, lo qual li donava la mesura del nombre d'homes i dones assistents a la missa de Difunts. Els familiars de l'enterrat pagaven al Rector els cèntims i les candeletes, donant-li una quantitat de diners a proporció dels assistents.

Es clar, amb el temps, han canviat aquestes cerimònies i simbolismes; però encara després

s'oferiren misses de difunts, segons aquestes velles costums, fou amb motiu dels funerals de la senyora Dolors Berengué, més coneguda per «la tia Dolorettes de Pey». I això devia ser poc abans del 1950.

Fins a principis de segle, fossin rics o pobres, a tots els difunts, als dies següents del seu enterrament, se'ls hi aplicaven quatre misses: dues a l'endemà de l'enterrament, i dues al segon dia. També, a voluntat de la família, abans de començar la Missa de Difunts, cantaven des del cor les Vespres pròpies de difunts, les quals completaven a l'acabar la missa.

Actualment, l'Església, amb molt bon criteri, ha unificat i simplificat els enterraments. La missa es fa amb el cos present, i després es fa l'enterrament. A dintre l'església, o a la part de fora, la gent dóna el condol a els familiars dels difunts.